

NOTICIARI

ORETO GARCÍA PUCHOL *

Els darrers anys, el Museu d'Alcoi ha iniciat la labor d'informatització de les dades relatives als seus fons arqueològics. En aquesta conjuntura, es va creure adient dur a terme la revisió i ordenació d'un conjunt important de jaciments que van ser dipositats al Museu, principalment pel senyor Juan Faus Cardona, i que procedeixen sobretot de la zona de Barxell-Polop (Alcoi). Per diverses raons, i encara que alguns dels llocs objecte de revisió apareixen citats reiteradament en la bibliografia, fins ara no s'havia dut a terme l'inventari d'aquests materials, motiu pel qual es desconeixien detalladament les característiques d'aquests conjunts. Aquesta circumstància, sens dubte atribuïda a l'elevat nombre d'objectes, va decidir inicialment la realització de l'inventari i l'ordenació d'aquests fons, dels resultats del qual oferim una síntesi.

Aquest conjunt de vestigis arqueològics són fruit de les prospeccions superficials que al llarg dels anys seixanta, setanta i vuitanta va efectuar l'anomenat *Equipo de Prospección Arqueológica*, integrat principalment pels senyors J. Faus Cardona, V. Aragonés Sanchís i R. Pla Perales. Els llocs visitats per aquest equip van ser nombrosos, com també la quantitat de jaciments descoberts i els materials recuperats (Faus i al., 1987).

S'hi descriu la tasca d'inventari i ordenació d'un conjunt de materials procedents principalment de la vall de Barxell-Polop (L'Alcoià-Alacant), dipositats al Museu d'Alcoi pel senyor Juan Faus, i també un resum de la informació referida a aquestes troballes. Aquesta labor s'inscriu en el marc de la mecanització de les dades relatives als fons arqueològics que aquest Museu ha iniciat amb el suport de la Conselleria de Cultura de la Generalitat Valenciana i l'Ajuntament d'Alcoi.

Se describe el trabajo de inventario y catalogación de un conjunto de materiales procedentes principalmente de la Vall de Barxell-Polop (L'Alcoià, Alacant), depositados en el Museu d'Alcoi por D. Juan Faus, así como un resumen de la información referida a estos hallazgos. Esta labor se inscribe en el marco de la mecanización de los datos relativos a los fondos arqueológicos que este museo ha iniciado con el soporte de la Conselleria de Cultura de la Generalitat Valenciana y el Ayuntamiento de Alcoi.

Revision and inventory of a set of materials from the Juan Faus Collection.

Herein we describe the work of inventory and cataloguing of a set of materials mainly coming from the Valley of Barxell-Polop (L'Alcoià, Alacant), deposited in and entrusted to the Alcoi Archaeological Museum by Mr. Juan Faus, as well as a summary of the information relative to these findings. This labour is inserted and fits into the frame of the data mechanization programme relative to the archaeological fund which this Museum has begun with the support of the Conselleria de Cultura de la Generalitat Valenciana and the Alcoi City Council.

Un total de 31 conjunts han estat revisats, de forma que s'ha procedit en cadascun d'aquests a la realització de la classificació dels materials i a la corresponent assignació d'un número de registre. A més, i al mateix temps, s'ha dut a terme el signat dels diferents objectes. Tot seguit, i una vegada organitzats els materials en caixes i bosses numerades al magatzem (vegeu quadre 1), les dades obtingudes han estat incorporades al programa informàtic de gestió del magatzem.

El conjunt de materials analitzat posseeix una característica comuna: la seua procedència superficial. Aquest factor els afecta doblement, ja que per una banda s'observa en la majoria d'aquests un grau d'alteració elevat, i, per altra, el fet que la seua recollida no haja estat sistemàtica comporta, entre d'altres, una manca d'informació de la localització exacta de les troballes en relació als llocs genèrics que s'indiquen en les etiquetes conservades. No obstant això, i basant-se en les referències que teníem, s'han ordenat els materials de manera que la unitat mínima de magatzem està constituïda per cadascuna de les diferents bosses amb etiquetes distintes en què apareixien guardats els objectes. Normalment, les diferents bosses procedents d'un mateix lloc corresponen a diverses dates de recollida dels materials, encara que, en alguns casos, poden a més indicar llocs concrets en una mateixa zona de recollida. A

* Becària del Museu Arqueològic Municipal Camil Visiedo i Moltó d'Alcoi

CÒDIG	JACIMENT	Nº Caixa	Nº Bossa	CÒDIG	JACIMENT	Nº Caixa	Nº Bossa
3	Aigüeta Amarga	2	4	373	Serra d'Orens	2	12
48	Mas del Sargento	3	15	374	Bancals baix la cova del Salt	1	2
111	Font del Troncal	1	5	375	Abric del Salt	1	1
112	L'Alquerieta	4	26	376	Abric del Baradello Gelat	1	4
113	Mas de Calvo	2	6	377	Abric Baradello Merita I	1	2
114	Mas Roig	2	8	378	Abric Baradello Merita II	1	1
116	Mas de Don Paco	1	1	379	Baradello Merita	2	15
210	Mas de la Cordeta	4	10	394	Morro de la font de Barxell	2	6
215	Mas del Nunyo	2	6	380	Solanetes de Barxell	2	5
246	Placeta del Salt	2	2	381	Mas de Serelles	1	1
345	La Borra	2	4	402	Mas del Punyal	1	2
348	Mas de la Venta	2	7	428	Saltet de Don Simón	1	2
350	Trenca Caps	2	3	469	Salt de les Vaques	2	7
369	Preventori	2	22	512	Baradello Moya	2	6
370	Cova baix l'ermita de San C.	1	3	513	Xocolatero	1	4
371	Caseta Solroja	2	8				

Quadre 1: Relació de llocs i situació dels materials al magatzem.

cadascuna d'aquestes unitats de magatzem es troben classificats els diferents objectes segons una sèrie de categories establertes (podem veure aquestes de forma resumida al quadre 2), a les quals s'ha assignat un número de registre del Museu. Aquest número i també les característiques bàsiques dels materials han quedat reflectits en el corresponent llibre de registre (segons la data d'ingrés en aquestes dependències). Una descripció més acurada queda consignada en les fitxes d'inventari del Museu.

Al quadre 2 s'indica el conjunt de materials segons el lloc de recollida (número assignat pel Museu), de forma que en un cop d'ull es pot veure com en alguns casos la quantitat d'objectes arrellegats és mínima, i així, amb les dades disponibles, tan sols podem parlar de troballes aïllades. En canvi, pel que respecta a un nombre significatiu d'aquests, la concentració de restes arqueològiques és significativa. En aquest sentit, volem fer una especial menció a una sèrie de llocs que apareixen de forma reiterada en la bibliografia relativa al Paleolític Mitjà, com ara el mas de la Cordeta, l'Alquerieta, el mas de Calvo, el mas Roig, l'Aigüeta Amarga, la Borra i el Sargento (Aura, 1984: 141-142; Villaverde, 1984: 306; Fernández, 1993: 15). Cal ressenyar que la majoria d'aquestes troballes es concentren a la zona de Polop i els seus conjunts manifesten una composició semblant, en la qual destaca el predomini de productes bruts de talla i de nuclis, a més de la importància dels fragments informes de matèria primera. Aquest fet deu corroborar l'afirmació comuna de trobar-se davant

d'àrees de talla, en un lloc on abunda el sílex natural i que, molt possiblement, degueren tenir una perduració llarga en el temps (Fernández, 1993: 15).

Un altre fet que destaca en observar el conjunt de llocs analitzats, és el predomini entre els materials de les restes lítiques (sílex) per sobre d'altres, ja que si n'exceptuem el cas del Xocolatero, el mas de Don Paco i el Morro de la Font de Barxell, on trobem un remarcable lot de ceràmica feta a torn d'època ibèrica, en la resta la ceràmica recollida és mínima. Pel que fa a altres tipus de materials, com la fauna, la malacofauna i d'altres, la seua constatació en els conjunts revisats és molt reduïda i en molts casos podem dubtar de la seua adscripció antiga (al quadre 2 es reflecteix únicament la seua presència).

A continuació analitzarem de forma resumida les característiques bàsiques dels conjunts revisats, tot seguint-ne la distribució per partides.

POLOPALT

Aquesta zona concentra una sèrie de punts en què ha estat possible recuperar uns lots significatius de pedra tallada. Encara que la major part d'aquests són nombrosos, hi ha dos que mereixen una especial menció: el mas de la Cordeta i l'Alquerieta. En ambdós predominen els productes bruts de talla –bàsicament, ascles i fragments d'ascles– i els nuclis –entre els quals hi ha un nombre considerable

de talla centrípeta-. Les peces retocades són escasses en relació al total de la pedra tallada, i entre aquestes trobem rascadores, ganivets amb dors, ascles retocades, mòsses i denticulacions i d'altres. Amb un nombre menor de restes, però amb unes característiques semblants, estan l'Aigiüeta Amarga, el mas de Calvo i el Mas Roig. No obstant això, i encara que una part important del material lític comporta elements que poden remuntar-se al paleolític mitjà, hi ha d'altres que podrien tenir una lectura més recent. Per altra banda, s'ha d'assenyalar també la presència en la majoria d'aquests llocs de ceràmica, principalment feta a torn, si bé en alguns casos aquesta és merament testimonial. Un cas diferent és el constituït pel lloc del Xocolatero, on la considerable mostra de ceràmiques decorades ibèriques pot ser indicativa de la proximitat d'un jaciment enquadrable en aquest moment cultural.

POLOP BAIX

Hi ha dos punts dels quals s'han dipositat restes al Museu: la Borra i la font del Troncal. Del primer, se n'ha de destacar la quasi exclusiva presència de pedra tallada amb unes característiques semblants a les esmentades per als jaciments anteriors, és a dir, un predomini dels productes de talla –ascles i fragments d'ascles–, una important representació de nuclis –entre els quals assenyalaríem els de talla centrípeta– i un reduït nombre de peces retocades que inclou bàsicament rascadores, mòsses i denticulats. La cronologia, almenys pel que fa a una part d'aquesta indústria, també podria retrotraure's al paleolític mitjà. Quant a les restes recollides a la font del Troncal, en destacaríem la seua dispersió –si fem cas de les indicacions de les etiquetes– i la diversitat de materials recuperats, amb una quantia reduïda de pedra tallada, a la qual s'afegeixen restes de ceràmica feta a mà (potser, de l'edat del bronze), i a torn (d'adscripció iberoromana).

BARXELL

De la zona de Barxell es coneixen una sèrie de llocs d'on s'ha recollit un volum remarcable de vestigis arqueològics de característiques diferenciades. Així, encara que en la major part dels casos el conjunt més abundant d'objectes s'identifica amb la pedra tallada, hi ha un lloc on el lot principal és la ceràmica feta a torn de cronologia ibèrica i postmedieval (el mas de Don Paco), i un altre, el Morro de la Font de Barxell, on la ceràmica ibèrica es troba també ben representada, si bé en aquest darrer el conjunt de peces més nombrosos correspon a la pedra tallada d'adscripció indeterminada. En la resta d'enclavaments la ceràmica té una representació mínima, i la pedra tallada forma el conjunt que ofereix més informació. Caldria remarcar entre aquests: el lloc del mas de la Venta, on trobem un important lot d'objectes lítics integrat bàsicament per productes de talla –ascles i fragments d'ascles–, un

nombre significatiu de nuclis –entre els quals hi ha alguns de talla centrípeta–, a més d'una quantia remarcable de fragments indeterminats i informes, i d'un nombre molt reduït de peces retocades, entre les quals destaquen les ascles retocades i les rascadores. Es tracta, doncs, d'un conjunt amb característiques semblants a alguns dels jaciments esmentats en la zona de Polop, i que també evidencien elements que podrien remuntar-se al paleolític mitjà, i d'altres a èpoques més recents. En aquest cas, no obstant això, el nombre de nuclis és inferior en relació amb els anteriors. La resta de conjunts, si n'exceptuem el del Baradello Merita, on trobem una quantia d'objectes lítics tallats important, encara que de diferent adscripció cronològica –entre l'escàs utilatge retocat trobem rascadores, dents de falç, un fragment de punta de fletxa i d'altres–, comporten un nombre reduït de restes que també dificulta l'aclariment d'aquesta qüestió. Pel que fa al Baradello Gelat i als abrics del Baradello Merita I i II, caldria ressenyar que l'escàs nombre de materials recuperats corresponen a troballes realitzades prop dels abrics.

RIQUER BAIX I RIQUER ALT

També els elements de pedra tallada formen el grup més nombrós pel que fa als vestigis d'aquesta zona, i molt especialment el conjunt recollit als vessants del Preventori Mariola. Aquestes restes, que sembla que degueren ser trobades prop d'un abric situat molt a prop d'un naixement d'aigua, es troben molt alterades, i entre aquestes predominen els productes bruts de talla –principalment, ascles i fragments d'ascles–, i en una quantitat molt menor, nuclis –bàsicament, de morfologia informe– i un nombre inferior de peces retocades que no aporten dades aclaridores en relació a la cronologia –prehistòrica. Les troballes de Trencaçaps i de la caseta Solroja, exclusivament lítiques, a més d'aportar una quantitat reduïda d'efectius, són poc indicatives, predominen els fragments informes de matèria primera i els fragments indeterminats. Un aspecte semblant mostren les restes procedents de la serra d'Orens i del Baradello de Moya, d'on és menys exacta la informació que hi ha disponible sobre la seua ubicació.

SALTERRES

Si n'exceptuem el cas del Salt de les Vaques, lloc d'on ha estat possible revisar materials lítics i ceràmics, a la resta de llocs de la zona les restes recuperades són quasi exclusivament lítiques. En relació a les troballes del lloc esmentat, cal remarcar-hi la seua variabilitat, de forma que, pel que fa a la ceràmica, en trobem un grup nombrós de ceràmica feta a torn de cronològica diversa (ibèrica, medieval i postmedieval). La pedra tallada apareguda en aquest lloc es pot adscriure a la prehistòria recent. Entre les escasses peces retocades podem assenyalar la presència d'una dent de falç, algun gratador i ascles retocades i den-

ticulades. A l'abric del Salt i al Saltet de Don Simón, on únicament s'han documentat objectes lítics, aquests són escassos i poc indicatius. En canvi, les restes lítiques procedents de la placeta del Salt i dels bancals que hi ha sota la cova del Salt, si bé no representen tampoc una quantitat suficient, sí que poden quedar adscrites a una cronologia prehistòrica recent per la presència en els dos llocs de geomètrics: un trapezi amb la vora xicoteta retocada i un segment amb doble bisell, respectivament.

MARIOLA

D'aquesta partida hi ha al Museu materials procedents de tres llocs diferents: del mas del Sargento, del mas del Punyal i de la cova que hi ha sota l'ermita de Sant Cristòfol. Del primer prové un lot abundant de pedra tallada, en què predominen els productes bruts de talla –ascles i fragments d'ascles–; també hi són importants els nuclis –majoritàriament d'ascles i de morfologia informe– i els fragments indeterminats. A més, hi ha un conjunt significatiu de fragments de nòduls de matèria primera. Les peces retocades hi són escasses, de manera que si analitzem tot el conjunt es fa difícil determinar-ne una cronologia exacta, en un lloc on, a més, abunda el sílex natural. Pel que fa al mas del Punyal, els objectes recuperats han estat poc nombrosos. No obstant això, tant la ceràmica feta a mà com la presència d'una dent de falç entre la pedra tallada, són elements que apunten cap a una cronologia de la edat del bronze. Finalment, en relació a les troballes de la cova que hi ha sota l'ermita de Sant Cristòfol, poca és la informació que aquestes aporten, ja que a més del seu nombre reduït, s'hi ha d'afegir que procedeixen de zones diferents, tant de la superfície de la cova –un petit nombre de restes lítiques, a més de ceràmica de cronologia postmedieval–, com del vessant en què se situa aquesta cova –una punta de fletxa romboïdal amb apèndixs laterals.

COTES ALTES

Únicament se n'ha revisat un conjunt de troballes aïllades de restes lítiques trobades en uns terrenys del mas de Serelles que, a més, són poc significatives.

Per acabar, i després del resum de la informació aportada per la revisió i l'ordenació dels materials procedents dels llocs esmentats, caldria fer-hi una sèrie de matisacions. En primer lloc, insistirem en el fet que les restes materials recuperades comporten una mancança de dades bàsiques per a la seua correcta interpretació. Serà, doncs, necessari disposar de la informació que puguen aportar els treballs sistemàtics que hi ha en curs i aquells que es puguen desenvolupar més avant a la zona, per tal de poder contrastar la informació que tenim amb nous elements aclaridors. En aquest sentit, la publicació detallada de les prospeccions efectuades recentment a la vall de Barxell-Polop, sobre les quals ja s'ha publicat un informe preli-

nar (Barton i al., 1992: 81-84), poden contribuir a determinar de forma més precisa les característiques bàsiques d'alguns dels conjunts revisats. En segon lloc –i com a darrera puntualització–, volem incidir en el fet que l'objectiu de la tasca realitzada ha estat l'ordenació i l'inventari d'aquest lot de materials i, també, que una valoració més acurada de tot el material inventariat necessitaria un estudi més detallat, que ha quedat fora dels límits dels nostre treball. No obstant això, esperem que aquesta valoració podrà dur-se a terme en futurs treballs d'investigació, tal com requereix la significació de les dades inherents a alguns dels jaciments que han estat objecte d'aquesta revisió.

NOTA

La tasca referida en aquestes línies ha pogut ser desenvolupada gràcies al suport proporcionat per la Conselleria de Cultura de la Generalitat Valenciana i l'Ajuntament d'Alcoi.

BIBLIOGRAFIA

- AURA, J. E. (1984). Las sociedades cazadoras y recolectoras: Paleolítico y Epipaleolítico en Alcoy, dins *Alcoy. Prehistoria y Arqueología: Cien años de investigación*: 133-155, Alcoi.
- BARTON, M. C.; GUITART, I.; MAC MINN - BARTON, F. M.; LA ROCA, N.; BERNABEU, J. i AURA, J. E. (1992). Informe preliminar sobre la prospección de la vall del Barxell-Polop (Alcoi-Alacant), dins de *Recerques del Museu d'Alcoi*, 1: 81-84, Alcoi.
- FAUS BARBERÁ, J.; ARAGONÉS, V.; FAUS CARDONA, J. i PLA, R. (1987). *Un catálogo de yacimientos arqueológicos en la montaña alicantina*, 92 pàg., Alcoi.
- FERNÁNDEZ, J. (1993). El Paleolítico Inferior en el País Valenciano. Una aproximación a su estudio, dins *Recerques del Museu d'Alcoi*, 2: 7-21, Alcoi.
- VILLAVARDE, V. (1984). La Cova Negra de Xàtiva y el Musteriense en la región central del Mediterráneo español, dins *Serie de Trabajos Varios del S.I.P.*, 79: 327, Diputació de València.

